

Олександр Надвірняк
координатор проекту «Terra
Amadociae»
(Хмельницький, Україна)

Oleksandr Nadvirniak
coordinator of the Project
«Terra Amadociae»
(Khmel'nyts'kyi, Ukraine)

amadoca9@gmail.com

ORCID: 0000-0003-3912-736X

Олег Погорілець
директор Державного історико-
культурного заповідника «Межибіж»
(Меджибіж, Україна)

Oleg Pogorilets`
director of the State Historical and
Cultural Reserve «Mezhybizh»
(Medzhybizh, Ukraine)

pogoreletc@gmail.com

ORCID: 0000-0002-5796-2660

СКАРБ АНТОНІНІАНІВ З ПІВДЕННОГО ПОБУЖЖЯ

HOARD OF ANTONINIANI FROM THE SOUTHERN POBUZHIA

Анотація.

Восени 2009 року в межах об'єкту пізньоримського часу Перегінка (Балакирі) 2 було виявлено і зібрано 33 цілих і 3 фрагментованих антонініани.

За наявною інформацією більшість монет було сконцентровано на обмеженій ділянці зі сторонами приблизно 15 на 10 м, і лише окремі з них були рознесені технікою по лінії оранки на відстань до 30 метрів. Схема рознесення монет та загальний стан збереження дозволяє припустити, що зібрані антонініани могли становити частину депозиту, що залягав на глибині 25 – 40 см і був винесений на денну поверхню внаслідок застосування більш потужного навісного технологічного устаткування, яке використовується в останні роки при обробітці сільськогосподарських угідь.

Протягом наступних років було виявлено ще п'ять цілих і три фрагментованих антонініани. Загальна кількість виявлених монет складає 44 екземпляри.

Хронологічно комплекс визначається в таких часових параметрах: нижня дата – 238-й рік – емісії Гордіана III: «IOVI CONCERVATORI» та «PROVIDENTIA AVG»; верхня дата – 251-253 рр. – емісії Требоніана Гала «PIETAS AVGG» та його сина-співправителя Волузiana «PAX AVGG». Хронологічні рамки емісій комплексу становлять відносно нетривалий період – близько 15 років.

Комплекс став першим фіксованим та атрибутованим депозитом антонініанів у Лісостеповій зоні Південно-Східної Європи. Він надзвичайно важливий для розуміння процесів формування та становлення черняхівської культури а також для подальшого аналізу та розробки проблематики соціально-економічних взаємовідносин Римської імперії та «варварських» спільнот на північний схід від лінії Дунайського лімесу.

Разом з тим, обмеженість джерельної бази позбавляє сенсу робити будь-які висновки щодо етнічної приналежності або соціального статусу власника депозиту, як і стосовно можливих шляхів надходження на територію Українського Лісостепу антонініанів з комплексу Перегінка (Балакирі) 2. Адже картину, наближену до реальної, можна отримати за умови виявлення закритого комплексу (або його дообстеження) при проведенні повноцінних археологічних досліджень даного об'єкта.

Звичайно, можна задекларувати робочі гіпотези: антонініани потрапили сюди як здобич, захоплена «варварами» під час бойових дій 247-251 рр.; або ж як частина обіцяних Требоніаном Галом відкупних платежів «варварській» племінній чи дружинній верхівці. Можна припустити, що антонініани належали комусь із військовослужбовців дислокованих у Мезії легіонів, які збунтувалися і приєдналися під час «Скіфських» воєн до коаліції «варварських» племен. Можна апелювати до свідчень Зосима (Zos., I, 28) про успішний похід 253 року очолюваних Еміліаном римських підрозділів, під час якого не лише було розгромлено загони «варварів» на чолі з Книвою, але й проведений успішний рейд у їх землі. Можна розглядати припущення, що даний комплекс міг бути частиною грошового утримання військовослужбовця або ж ветерана регулярних чи федератських підрозділів... Але стосовно кожної з вищезначених гіпотез можна буде віднайти і висловити рівнокількісну аргументацію «за» і «проти». Як і стосовно типології – віднесення депозиту до однономінальних або змішаних скарбів, оскільки на об'єкті зустрічаються не лише денарії, але й сестерції та провінційні емісії.

Слід також звернути увагу ще на один принциповий момент. Об'єкт Перегінка (Балакирі) 2, територіально приналежний до зони верхів'їв Південного Бугу, знаходиться в регіоні, що характеризується не лише великою щільністю і надзвичайною насиченістю пам'ятками, які зараховують до черняхівської культури, а й розглядається як один із основних районів її становлення. Саме тут зосереджені об'єкти, представлені артефактами, що засвідчують їх приналежність до раннього етапу черняхівської культури: Ружичанка, Чернелів-Руський, Бережанка, Лепесівка, Лука-Врублівецька, Чаньків I та ін.

Якщо врахувати хронологію раннього етапу черняхівської культури – т.зв. «ружичанської фази» (за Є. Гороховським) – 230-270 рр.; першої фази (за І.Бажан і А.Гей), які в цілому синхронізуються з фазою С I центрасвропейської

хронологічної системи – 220-260 рр. – тоді комплекс антонініанів з Перегінки (Балакирі) 2 може стати одним із її хронологічних реперів (як прикладом), і антонініани Валеріана і Траяна Деція (для Геренії Етрусцілли) в одному з поховань черняхівського некрополя Талалаєвки (Христинівський район Черкаської області).

Ключові слова: антонініани, Перегінка (Балакирі) 2, пізньоримський період, черняхівська культура.

Abstract.

In autumn 2009, 33 whole and 3 fragmented antoniniani were discovered and collected within the object of the Late Roman Age - Pereginka (Balakiri)2.

According to available information, mostly the coins were concentrated in a limited area with sides of about 15 by 10 meters, and only a few ones were spread by plowing equipment at a distance of up to 30 meters. The distribution of coins and the general state of preservation suggests the collected antoniniani may have been a part of the deposit, which lay at a depth of 25-40 cm, and was made on the day surface due to the use of more powerful attachments that is used in recent years in the cultivation of agricultural land.

In the following years, another five whole and three fragmented antoniniani were found. The total number of discovered coins is 44 copies.

Chronologically, the complex is determined by the lower date – 238 A.D. – the issues of Gordian III: «IOVI CONCERVATORI» and «PROVIDENTIA AVG»; and the upper – 251-253 A.D. – the issues of Trebonianus Gallus «PIETAS AVGG» and Voluzian «PAX AVGG». The chronological framework of the complex's emissions is a relatively short period – about 15 years.

The complex became the first fixed and attributed deposit of antoniniani in the forest-steppe zone of South-Eastern Europe and it is extremely important for understanding the processes of formation of Chernyakhiv culture, as well as, further analysis and development of socio-economic relations of the Roman Empire and «Barbarian» communities in the east of the Danube Limes line.

At the same time, the limited source base makes no sense to draw any conclusions about the ethnicity or social status of the deposit holder, as well as about possible ways of entering antoniniani from the complex Perehinka (Balakiri) 2 on the territory of the Ukrainian Forest-Steppe. To receive conditions close to reality it is possible under the condition of detection of the closed complex (or its additional inspection) at carrying out full-fledged archeological researches of the given object.

Undoubtedly, one can declare working hypotheses: the antoniniani came here as prey captured by the «barbarians» during the fighting of 247-251 A.D.; or as a part of the ransom payments promised by Trebonianus Gallus to the «barbaric» tribal or military elite. It can be assumed that the antoniniani belonged to one of the soldiers of

the legions stationed in Moesia, who rebelled and joined the coalition of «barbarian» tribes during the «Scythian» wars, we can appeal to the testimony of Zosimus (Zos., I, 28) about a successful campaign of the Roman units in 253 A.D. those were led by Aemilian, during which not only the detachments of «barbarians» led by Kniva were defeated, but also a successful raid was carried out in their land. It is possible to consider assumptions that the complex could be a part of monetary maintenance of the serviceman or the veteran of regular or federal divisions... But – concerning each of the above-stated hypotheses it will be possible to find and express equal argumentation «for» and «against». As with the typology, the deposit is classified as a single-nominal or mixed treasure, as not only denarii but also sesterces and provincial issues are found on the site.

We should also pay attention to another key point. The object Perehinka (Balakiri) 2, territorially belonging to the upper reaches of the Southern Bug, is located in a region characterized not only by high density and extreme saturation of monuments those belong to the Chernyakhiv culture, but also as one of the main areas its formation. It is here the objects represented by artifacts attesting to their belonging to the early stage of the Chernyakhiv culture are concentrated: Ruzhychanka, Cherneliv-Rusky, Berezhanaka, Lepesivka, Luka-Vrublivetska, Chankiv I, and others.

If we take into account the chronology of the early stage of Chernyakhiv culture- the so-called «ruzhychanka phase» (according to E. Gorokhovsky) – 230-270 A.D.; the «first phase» (according to I. Bazhan and A. Gay), which are generally synchronized with phase C1 of the Central-European chronological system – 220-260 A.D. – then the complex of antoniniani from Perehinka (Balakiri)2 can be one of its chronological benchmarks, as an example, and antoniniani Valerian and Trajan Decius (for Gerenia Etruscilla) in one of the burials of the Chernyakhiv necropolis of Talalayevka (Khrystynivskyi district, Cherkasy region).

Key words: *antoniniani, Perehinka (Balakiri) 2, Late Roman Period, Chernyakhiv cultures.*

Восени 2009 року на пологому східному схилі безіменного струмка басейну р. Вовк (правої притоки р. Південний Буг), приблизно за півкілометра від північної околиці осідка Балакирі, територіально підпорядкованого селу Перегінка Скаржинецької сільської ради¹ Ярмолинецького району Хмельницької області, було виявлено і зібрано 33 цілих і 3 фрагментованих антонініани.

Збір виявлених монет відбувся після глибокої оранки і культивування ґрунту поля, що знаходиться в багаторічному сільськогосподарському обігові. За наявною інформацією, більшість монет було сконцентровано на обмеженій

---

¹Відповідно до Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 р. №727-р «Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Хмельницької області» - віднесена до Розсошанської територіальної громади Хмельницького району Хмельницької області.

ділянці зі сторонами приблизно 15 на 10 м, і лише окремі з них були рознесені технікою по лінії оранки на відстань до 30 метрів. Схема рознесення монет та загальний стан їх збереження дозволяє припустити, що зібрані антонініани могли становити частину депозиту, який залягав на глибині 25-40 см і був винесений на денну поверхню внаслідок застосування більш потужного навісного технологічного устаткування, яке використовується в останні роки при обробітці сільськогосподарських угідь.

Протягом наступних років там же було виявлено ще п'ять цілих і три фрагментованих антонініани¹.

Таким чином, загальна кількість виявлених монет складає 44 екземпляри, які розподіляються за емітентами таким чином: Гордіан III (238-244) – 13 прим.; Філіпп I Араб (244-249) – 16 (у т.ч. по одному для Отацилії Севери і Філіппа II); Траян Децій (249-251) – 13 (зокрема 3 – для Геренії Етрусцили); Требоніан Гал (251-253) – 1; Волузіан (251-253) – 1 (див. Додатки 1 та 2).

Примітний у цілому для знахідок антонініанів у Південно-Східній Європі факт наявності в депозиті монет з консекаційної серії «DIVI», карбованої при Траянові Децієві² і приуроченої пам'яті покійних імператорів Веспасіана (69-79) – «DIVO VESPASIANO» (№ 38)³ і Коммода (177(180)-192) – «DIVO COMMODO» (№ 39).

Хронологічно комплекс визначається нижньою датою – 238-м роком – емісіями Гордіана III: «IOVI CONSERVATORI» (№ 1) і «PROVIDENTIA AVG» (№ 2); і верхньою – 251-253 рр. – емісіями Требоніана Гала «PIETAS AVGG» (№ 43) та його сина-співправителя Волузіана «PAX AVGG» (№ 44). Таким чином, хронологічні рамки емісій комплексу становлять відносно нетривалий період – близько 15 років.

Переважає більшість монет депозиту – 37 (83,99 %) належить до випусків Римського монетного двору. П'ять (11,35%) – три антонініани Гордіана III: два – «ORIENS AVG» (№ 11, № 12) і один – «PAX AVGVSTI» (№ 13), два антонініани Філіппа I: «PM TR P III COS II PP» (№ 24, № 25) – карбовані монетним двором Антіохії. За місцем випуску вище згаданих консекаційних антонініанів «DIVO VESPASIANO» і «DIVO COMMODO» думки дослідників різняться: мова йде про карбування в Римі або Медіоланумі⁴.

Загальна вага комплексу (з урахуванням фрагментованих примірників) становить 126,57 г. Середня вага цілих монет становить 3,092 г, при цьому мінімальна вага становить 2,24 г (№ 24), максимальна – 4,54 г (№ 8)⁵.

¹ Первинне введення матеріалів комплексу в науковий обіг відображено в кількох публікаціях: Pohorelec, Nadvirnjak 2010: 21-22; Надвірняк, Погорілець, Надвірняк 2013а: 12; Їх же 2013б: 217; Їх же 2014: 143-144; Nadvirniak, Pogorilets, Nadvirniak 2016: 199-220; Надвірняк, Погорілець 2021: (готується до друку).

² Абрамзон 1995: 452.

³ Тут і далі - номери монет відповідають нумерації в Каталогіві в додаткові 2.

⁴ Mattingly, Sydenham, Sutherland 1949: 113.

⁵ Повна викладка вагових характеристик – у додаткові 3.

З даного комплексу 32 монети можна віднести до групи добре збережених (А 2), у 7 монет – стан можна визначити як задовільний (А 3). На 16 монетах (№№ 3, 4, 6, 9, 10, 11, 12, 19, 23, 28, 27, 29, 31, 34, 40, 43) присутні мідні оксиди. Дві монети (№ 38 і № 42), стан яких оцінюється як незадовільний (А4), мають значні сліди ураження покриття окисленням міді. Можна припустити, що оксиди на монетах могли утворитися або відкластися внаслідок тривалого сусідства з мідними виробами. Разом з тим, візуальна оцінка стану збереження переважної кількості монет виключає можливість їх тривалого перебування в обігові.

Даний комплекс став, фактично, першим фіксованим та атрибутованим депозитом антонініанів у Лісостеповій зоні Південно-Східної Європи. На відміну від скарбів римських імперських денаріїв I-III століть, численно виявлених на цій території, депозити антонініанів, або хоча б навіть скарби з їх наявністю, поки що можна віднести до категорії рідкісних знахідок. Свого часу В. Кропоткіним було висловлено думку, що «...Монеты Максимиана, Гордиана III и Филиппа Араба и последующих императоров эпохи тридцати тиранов, однако, не характерны для римских кладов Восточной Европы»¹. Варто зазначити, що й окремі знахідки антонініанів у зоні Українського Лісостепу у вітчизняній історіографії донедавна також обліковувалися нечисленними згадками², хоча за останнє десятиріччя їх кількість відчутно зростає³. До того ж, за час після виявлення депозиту на об'єкті Перегінка (Балакирі) 2 з'являється ще кілька повідомлень про подібні знахідки.

У серпні 2015 р. на околицях м. Гайсин (Вінницька область), неподалік водойми, скарбошукачами було виявлено 32 монети, а саме: 8 денаріїв: Каракалли – 1; Елагабала – 2; Олександра Севера – 2; Максиміана I Фракійця – 1; Гордіана III – 2; 24 антонініани: Гордіана III – 12; Філіппа I Араба – 8 (зокрема, для Філіппа II – 1, для Отацилії Севери – 1); Требоніана Гала – 1; Волузiana – 3. Депозит було описано, атрибутовано та уведено до наукового обігу⁴.

У 2021 р. до наукового обігу введено інформацію про знахідку змішаного скарбу антонініанів і денаріїв, що був виявлений у вересні 2017 р. на березі р. Смотрич поблизу с. Остапківці⁵ Хмельницької області. Із близько 300 зібраних монет вдалося описати 168. З них антонініани: Каракалли – 2; Елагабала – 1, Гордіана III – 106; Філіппа I – 21 (зокрема, для Філіппа II – 2; для Отацилії Севери – 2), Філіппа II – 2; Траяна Деція – 4 (зокрема, для Геренія Етруска – 1, для Гостіліана – 1); Требоніана Гала – 2; Волузiana – 4; Валеріана I –

¹ Кропоткин 1958: 281; Кропоткин 1967: 41.

² Брайчевський 1959: 230-231; Карышковский 1985: 181 - №7; Кропоткин 1961: 50, № 263; 55, № 364; 59, №466; 64, №586; 66, № 635; 66, №639; 67, № 677;69, №715;76, №905;76, № 918;77, №920;77, № 934;89, №1199;95, №1345;96, №1365; Його ж 2000: 27, №1795;36, №1967; 39, №2026; 55, №2331; 61, №1145; Куземський 1980: 138; Мороз, Мороз 2015: 150-151; Мызгин 2008: 57; Його ж 2010: 50-63; Сіцінський 2000: 53-54; Шостопап 2007: 43, №19;44, №35;45, № 54; 89, №69;90, №70.

³ Myzgin 2017: 148-149.

⁴ Кодацкий, Мызгин 2017: 72-83.

⁵ Колишнього Городоцького, нині – Хмельницького району

3 (зокрема, для Егнатії Марініани – 1), Галлієна – 2 (зокрема, для Салоніни – 1). Попередньо скарб датовано денарієм Септимія Севера – 209 р., та антонініаном Галлієна – 257-258 рр¹.

Щонайменше тричі – у вересні 2016 р., жовтні 2017 р. та листопаді 2019 р. – на українських аукціонах з'являлась інформація про продаж лотів з наявністю антонініанів. У першому випадку це був лот із 16 монет, а саме: 2 денаріїв: Септимія Севера – 1 та Гордіана III – 1; 14 антонініанів: Гордіана III – 10 та Філіппа I – 4. Стан монет А1 та А2, місце та умови їх виявлення не з'ясовані (в межах України). У другому випадку – конгломерат з оплавлених 3 денаріїв і 3 антонініанів (атрибуція монет ускладнена), був виявлений в межах Козятинського району Вінницької області. У третьому – це були 18 антонініанів Гордіана III, переважна більшість – у стані збереженості А1 або А2. За словами особи, яка виставила монети на продаж, це була частина скарбу, який був виявлений скарбошукачами на кордоні Вінницької та Хмельницької областей і, щонайменше, міг нараховувати понад 50 монет. Матеріали по атрибуції та введенню до наукового обігу згаданих комплексів готуються до друку.

Певною мірою заплутана ситуація залишається з Київським (Оболонським) скарбом 1876 р., який належить до категорії сумнівних. В одній із своїх робіт В. Кропоткін стверджує, що даний скарб складався з антонініанів III ст. н.е. та бронзових провінційних монет IV ст. н.е. (від Максиміана II до Прокопія)², хоча в іншій його праці мова йде про «бронзові монети»³. Про «мідні монети» в цьому скарбі говорить і М. Брайчевський⁴.

Найбільш численний, т.зв. «Безіменний» скарб, що надійшов у 1950 р. до відділу нумізматики Ермітажу і складався з 5571 монети (від Пертінакса до Траяна Деція), за В. Кропоткіним⁵, та 5441 монети – за В. Яніним⁶. Однак, з огляду на те, що місце знахідки невідоме, як і відсутність консенсусу в розумінні того, чи це один скарб, чи кілька, поки що відсутня можливість його залучення у ролі будь-яких аналогій.

У зв'язку з цим доцільно також у загальних рисах зупинитися на вже відомих знахідках скарбів антонініанів або скарбів з їх наявністю в суміжних з Лісостеповою зоною територій Південно-Східної Європи.

Серед них найвідоміша т.зв. «кримська серія», яка представлена: депозитом 1954 р. з Керчі, у якому окрім драхми Юлії Домни (карбована 212 р. у Кесарії Каппадокійській) знаходилося 70 антонініанів (від Гордіана III – до Галлієна)⁷; скарбом 1962 р. із селища Войкове Ленінського району, що

---

¹ Myzgin, Perederey 2021: 314-344.

² Кропоткін 1967: 41.

³ Кропоткін 1961: 59, №466.

⁴ Брайчевський 1959: 142.

⁵ Кропоткін 1961: 109, № 1685.

⁶ Янін 2009: 219-220.

⁷ Кунина 1962: 329-342; Кропоткін, 1961: 64, № 606.

нараховував 8 антонініанів (від Юлії Мези – до Валеріана I)¹; скарбом антонініанів 1971 р. із с. Долинного Бахчисарайського району, що нараховує 119 монет (від Каракалли – до Траяна Деція)². У цьому переліку також варто згадати скарб з м. Судака, де серед деградованих боспорських статерів знаходився антонініан Гордіана III³.

Дослідниками висловлюються кілька думок щодо походження або приналежності депозитів «кримської серії». У першому випадку висловлено припущення, що зазначені скарби могли належати «варварам-грабителям из среды странствующих дружин, зарывавших свою добычу после длительных походов или перед каким-либо очередным военным предприятием»⁴, у другому – вандалам-переселенцям, які брали участь у «Скіфських» («Готських») війнах⁵, і, нарешті, пов'язуються з виплатами в підрозділах римської армії, зокрема федератам⁶.

«Молдавська серія» представлена двома змішаними депозитами: скарбом 1961 р. із Притягайлівки (околиця м. Бендери), з якого було зафіксовано лише 12 монет: денарій Олександра Севера, 9 антонініанів Гордіана III і 2 – Філіппа I⁷. Другий скарб був знайдений у 1968 р. неподалік від місця виявлення першого, – на березі Дністра на околиці м. Тирасполя. З майже 400 монет, які заповнювали червоноглиняний глечик, вдалося визначити лише 11: денарій Олександра Севера, 6 антонініанів Гордіана III і 4 – Філіппа I⁸.

Не лише територіально, але й типологічно до «молдавської серії» скарбів близький депозит (вірніше, його залишки) із с. Василівки Болградського району Одеської області. У 1977 р. під час польових робіт тут було виявлено наповнений монетами «глечик». За доступними для ознайомлення 2 денаріями і 13 антонініанами (від Олександра Севера до Требоніана Гала) депозит був віднесений до категорії змішаних скарбів⁹.

На переконання Ю. Розуменко, означені три депозити за своїм складом різняться від відомих на той час депозитів з Керчі і Долинного, однак, при порівнянні їх із скарбами суміжних придунайських провінцій імперії вони «виявляють специфічний характер цієї групи монетних знахідок»¹⁰.

Щодо ситуації в межах згаданих придунайських провінцій, то й тут «специфічність» у різноманітності типології і статистики скарбів антонініанів (або з їх наявністю) спостерігається не лише на географічно віддалених територіях, але й подеколи у межах однієї провінції. Різноманітність

¹Абрамзон, Фролова: 2007-2008: табл.158.

²Пиоро, Герцен 1974: 81-90.

³Кропоткин 1961:65, №628.

⁴Пиоро, Герцен 1974: 82.

⁵Чореф 2012: 163.

⁶Сидоренко2009: 545.

⁷Нудельман 1976: 56, №17; Розуменко 1982:136.

⁸Нудельман Вказ.праця: с.56, №16.; Розуменко Вказ.праця: 136.

⁹Розуменко. Вказ.праця: 135.

¹⁰Розуменко. Вказ.праця: 136.

спостерігається і в судженнях щодо формування, часу і причин тезаврації депозитів середини III ст. н. е.: від «традиційних» (події «Скіфських» воєн 247-251 рр., коли «варварська» загроза змусила жителів цих провінцій приховувати в землю свої заощадження)¹ – до «креативних» (чума, яка 15 років вирувала в Імперії, гоніння на ранніх християн або ж наслідки узурпації і безлад, викликаний боротьбою претендентів за престолонаслідування тощо)².

Слід зауважити, що депозити з антонініанами від Каракалли до Валеріана зустрічаються як на покордонні розповсюдження «варварських» – черняхівських та вельбарських племен, так і в межах їх поширення. Проте, в основному, це нечисленні за кількістю змішані скарби. Зокрема тут відомі: депозит із с. Мишковець (Збаразький район Тернопільської області – ?³), представлений денарієм Олександра Севера, антонініанами Гордіана III – 1, Філіппа Араба – 1, Траяна Деція – 3 (зокрема, 1 – для Геренії Етрусцілли); та с. Овчарні (кол. воєводство Ельблонг, Польща), де зафіксовано: 4 денарії – Септимія Севера – 1, Каракалли – 2 (?), Юлії Мези – 1; 8 антонініанів: Елагабала (?) – 1, Гордіана III – 2, Філіппа Араба – 2, Траяна Деція (для Геренії Етрусцілли) – 1, Требоніана Гала – 2⁴.

У межах розселення пшеворських племен антонініани фіксуються, в основному, у складі змішаних скарбів з монетами більш пізніх емісій. Прикладом у депозиті з м. Ярослава (кол. Пшемишлянське воєводство, Польща), крім антонініана Філіппа I Араба і трьох антонініанів Проба, містився один сестерцій Філіппа I Араба, по одному фолісові від Максиміана Геркулія, Галерія і Максенція та один центеніоналіс Констанція Гала⁵. Щось подібне можна спостерігати в депозиті з м. Кракова (Польща), де крім антонініана Галієна та антонініана Авреліана, двох фолісів Констанція I і Констанція II, «малої бронзи» Констанція II, знаходилися центеніоналіси – по одному від Юліана, Валентиніана I та Феодосія I⁶. Примітна знахідка біля Іновроцлава (Куявсько-Поморське воєводство, Польща) емісії антонініана Валеріана для Марініани⁷.

***

Не зважаючи на наявність значної кількості вітчизняних і зарубіжних публікацій, присвячених подіям першої половини I тис. н. е., в яких розглядаються різноманітні аспекти присутності римської монети на території Південно-Східної Європи, тему поширення антонініанів, визначення їх місця і ролі в соціально-економічних процесах, що відбувалися у «варварських»

---

¹ Минкова 2015: 34-36.

² Grozdanova 2015:145-149; Vojvoda, Srndaković 2015: 46;Vojvoda, Borić-Bresković 2016: 7-101;Vojvoda, Redžić 2020: 531-554;Vojvoda, Borić-Bresković 2016: 7-101.

³ Bursche 1996: 154. В посиланні на місце виявлення записано: 56 (f) Myszkowce ob.Volyn` (Волинь).

⁴Bursche 1996: 155, №64.

⁵Bursche 1996: 190, №53.

⁶Bursche 1996: 193-194, №78.

⁷ Dymowski 2012I: 93-103.

етнокультурних спільнотах на схід від *Limes Romanus* у III ст. н. е., навряд чи можна розглядати як всебічно розглянуту і вивчену.

Причини цього коріняться, з одного боку, – у недостатній увазі дослідників до поширення і побутування даного номіналу у «варварському» середовищі, з другого, – в обмеженості джерельної і статистичної бази. Однак, чи не головна причина, як і у випадку з ситуацією в придунайських провінціях Імперії, – це відсутність об'єктивної висхідної інформації щодо археологічного контексту переважної більшості знахідок виявлених депозитів.

Саме обмеженість джерельної бази позбавляє сенсу робити будь-які висновки щодо етнічної приналежності або соціального статусу власника депозиту, як і стосовно можливих шляхів надходження на територію Українського Лісостепу антонініанів з комплексу Перегінка (Балакирі) 2. Адже картину, наближену до реальної, можна отримати за умови виявлення закритого комплексу (або його дообстеження) при проведенні повноцінних археологічних досліджень даного об'єкта¹.

Без сумніву, можна задекларувати такі робочі гіпотези: антонініани потрапили на зазначену територію сюди як здобич, яка була захоплена «варварами» під час бойових дій 247 – 251 рр.; або ж як частина обіцяних Требоніаном Галом відкупних платежів «варварській» племінній чи дружинній верхівці. Можливо припустити, що антонініани могли належати комусь із військовослужбовців дислокованих у Мезії легіонів, які збунтувалися і приєдналися під час «Скіфських» воєн до коаліції «варварських» племен. Хтось буде апелювати до свідчень Зосима (Zos., I, 28) про успішний похід 253 року очолюваних Еміліаном римських підрозділів, під час якого не лише було розгромлено загопи «варварів» на чолі з Книвою, але й проведений успішний рейд у їх землі. Можна розглядати припущення, що комплекс міг бути частиною грошового утримання військовослужбовця або ж ветерана регулярних чи федератських підрозділів... Але стосовно кожної з вищезначених гіпотез

---

¹Необхідність їх проведення актуалізується виявленням тут у 2014 р. ще одного депозиту римських монет, який представлений сестерціями. Комплекс розподіляється за емітентами наступним чином: Марк Аврелій для Фаустіни Молодшої – 2 монети (перша – «VENVS FELIXSC» (RIC III MarcusAurelius 1686), і друга – з коммеморативної серії «DIVA FAVSTINA PIA» – «SIDERIBVS RECEPTA SC» (RIC III MarcusAurelius 1715)); Коммод – 2 (одна – «MINER AVG PM TR P XVI COS VI SC» (RIC III Commodus 582) і емісія для Кріспіни – «VENVS FELIX» (RIC III Commodus 288)); Олександр Север – 2 (одна – «PM TR P VI COS II PP SC» (RIC IV Severus Alexander 456d) і емісія для Юлії Мамеї – «VENVS FELIX SC» (RIC IV Severus Alexander 701)); Максиміан I Фракієць для Максимуса – 1 («PRINCIPI IVVENTVTIS SC» (RIC I V Maximus 14B)); Гордіан III – 1 («FELICITAS AVG SC» (RIC 310a)). Атрибуція дев'ятого фрагментованого сестерця ускладнена через незначну площу збереженості монети (на аверсі збереглася частина профілю обличчя (Юлія Маммея – ?) та фрагментована титулатура AVG, на реверсі – верхівка «трилисника» та літера O).

Хронологічно комплекс визначається: нижньою датою – між 161-176 роками (випуском Марка Аврелія для Фаустіни Молодшої «VENVS FELIX SC»), і верхньою – 238-244 рр. (монетою Гордіана III «FELICITAS AVG SC»). Наявні монети умовно розподіляються по двох хронологічних групах: до першої можна зарахувати емісії Марка Аврелія і Коммода, до другої – сестерції третього століття Олександра Севера, Максиміана I Фракійця та Гордіана III).- (Див.:Надвірняк, Погорілець, Надвірняк 2016: 21-23; Надвірняк, Погорілець, 2021: (готується до друку).

можна буде віднайти і висловити рівнокількісну аргументацію «за» і «проти». Так само, як і стосовно типології – віднесення депозиту до однономінальних або змішаних скарбів.

Однак уже сьогодні можна відзначити певну своєрідність археологічного аспекту щодо самого об'єкта Перегінка (Балакирі) 2. На відміну від розташованого у 450-500 м на північ об'єкта черняхівської культури Перегінка¹, де на поверхні зустрічається у значній кількості черняхівська ліпна і кружальна кераміка, на об'єкті Перегінка (Балакирі) 2 кількість кераміки незначна. Проте, окрім фрагментів ліпної та кружальної кераміки черняхівської культури тут зустрічається ліпна, близька за формою і тістові черепка до кераміки пшеворської і вельбарської культур, а також зубрицької (західноподільської) групи, що дає підстави визначити Перегінку (Балакирі) 2 як об'єкт пізньоримського часу.

Слід також звернути увагу на один принциповий момент. Об'єкт Перегінка (Балакирі) 2 територіально приналежний до зони верхів'їв Південного Бугу, знаходиться в регіоні, що характеризується не лише великою щільністю і надзвичайною насиченістю пам'ятками, які зараховують до черняхівської культури, а й розглядається як один із основних районів її становлення². Саме тут зосереджені об'єкти, представлені артефактами, що засвідчують їх приналежність до раннього етапу черняхівської культури: Ружичанка³, Чернелів-Руський⁴, Бережанка⁵, Лепесівка⁶, Лука-Врублівецька⁷, Чаньків I та ін.

Якщо врахувати хронологію раннього етапу черняхівської культури – т. зв. «ружичанської фази» (за Є. Гороховським)⁸ – 230-270 рр.; «першої фази» (за І. Бажан та А. Гей)⁹, які в цілому синхронізуються з фазою С 1 центрально-європейської хронологічної системи¹⁰ – 220-260 рр. – тоді комплекс антонініанів з Перегінки (Балакирі) 2 може стати одним із її хронологічних реперів, як приклад, – антонініани Валеріана і Траяна Деція (для Геренії Етрусцілли) в одному з поховань черняхівського некрополя Талалаївки (Христинівський р-н Черкаської області)¹¹.

---

¹ Strotsen' 2009: 2-4; Petrauskas, Koval', Pogorilets' and Nadvirniak 2015: 5-6.

² Винокур 1970а: 27-32; Його ж 2000: 9.

³ Винокур 1970б: 114; Його ж 1979: 131; Гороховский 1988: 45; Гопкало 2012а: 330.

⁴ Гороховский 1987: 62; Гопкало, Тилищак 2010: 79.

⁵ Винокур 1988: 19.

⁶ Тиханова 1970: 92.

⁷ Сьмонович 1955: 28.

⁸ Гороховский 1988: 42.

⁹ Бажан, Гей 1992: 153-154.

¹⁰ Godłowski 1970: 103-108.

¹¹ Кропоткин 1966: 94, №160; Його ж 2000: 39, №26.

References:

- Abramzon, M.G. (1995). *Monety kak sredstvo propagandy oficial'noy politiki Rimskoy imperii*, Moskva [in Russian].
- Abramzon, M.G. & Frolova, N.A. (2008). *Korpus bosporskykh kladov antychnykh monet*, vol. 1 (1834–2005), Simferopol'–Kerch' [in Russian].
- Bazhan, I.A. & Gei, O.A. (1992). Otnositel'naya khronologia mogil'nikov chernyakhovskoy kul'tury. In. M. Schukin, O. Gei (eds.) *Problemy khronologii epokhi Latena i Rimskogo vremeni*, Saint Petersburg: 122–157 [in Russian].
- Braichevskiy, M.Û. (1959). *Ryms'ka moneta na terytoriyi Ukrayiny*, Kyiv [in Ukrainian].
- Bursche A. (1996). Later Roman–Barbarian Contacts in Central Europe. Numismatic Evidence. Studien zu Fundmünzen der Antike. Bd. 11. Berlin.
- Choref, M.M. (2012). «Non deficit alter aureus», ili k voprosu o sostave denezhnogo obrashchenyya Tavrydy v pervykh vekakh nashey ery. In. M. Choref (ed.), *Prichernomor'ye: istorya, polytyka, kul'tura*, vol. 8 (3), series A: *Antichnost' i srednevekov'e*, Sevastopol': 152–176 [in Russian].
- Dymowski A. A. (2012). Roman antoninianus of Egnatia Mariniana found in the Kuyavian region. The 3rd-century silver coinage in the territory of the Przeworsk culture. *Notae Numismaticae/Zapiski Numizmatyczne VII*: 93-103.
- Godłowski K. (1970) The Chronology of the Late Roman and Early Migration Periods in Central Europe. Kraków.
- Gopkalo, O.V. and Tylishcak, V.S. (2010). Rimskie importy iz metalla na mogil'nike Cherneliv-Russkiy, *Germania – Sarmatia 2*: 79–95 [in Russian].
- Gopkalo, O.V. (2012). Chernyakhovskiy mogyl'nyk Ruzhychanka. In. I. Gavritukhin (ed.), *Lesnaya i Lesostepnaya zony Vostochnoy Evropy epokhy rymsskikh vlyyaaniy i Velykogo pereselenyya narodov*, Tula: 330–400 [in Russian].
- Gorokhovskiy, E.L. (1987). “Ranniy etap chernyakhovskoy kul'tury (k problem arkheologicheskoy definicii)”. In. J. Gurba, A. Kokowski (eds.), *Kultura wielbarska w mlodszyim okresie rzymskim*, Lublin: 61–67 [in Russian].
- Gorokhovskiy, E.L. (1988). Khronologiya chernyakhovskikh mogil'nikov Lesostepnoy Ukrainy. In. B. Rybakov (ed.), *Trudy V Mezhdunarodnogo kongressa arkheologovslavistov*, vol. 4, Kiev: 34–46 [in Russian].
- Grozdanova, L. (2015). Emperor Trajan Decius and his sons on the Lower-Danubian limes (AD 249-251). *Limes XXII. Proceedings of the 22nd International Congress of Roman Frontier Studies, Russe, Bulgaria, September 2012*, 2015:145-149 [in English].
- Karyshkovskiy, P.O. (1985). Novyye nakhodky antychnykh y vyzantiyskikh monet v stepnoy chasty Prutsko-Dniestrovskogo mezhdyrech'ia. In. V. Stanko (ed.), *Novyye materialy po arkheologii Severo-Zapadnogo Prichernomor'ya*, Kiev: 180–182 [in Russian].

- Kodackij, S.V. & Myzgin, K.V. (2017). Klad denarijev i antoninianov III v. iz Vinnickoj oblasti. Zapiski otdela numizmatiki i torevniki Odesskogo arheologicheskogo muzeja III. Odessa: 72-83 [in Russian].
- Kropotkin, V.V. (1958). Iz istorii denezhnogo obrashcheniya v Vostochnoy Evrope v I tysyacheletii n.e., *Sovetskaya arkheologiya* 2: 279–285 [in Russian].
- Kropotkin, V.V. (1961). *Klady rimskikh monet na territorii SSSR*. Svod arheologicheskikh istochnikov, Vyp. G. 4–4), Moskva [in Russian].
- Kropotkin, V.V. (1967). *Ekonomicheskiye svyazi Vostochnoy Evropy v I tysyacheletii nashey ery*, Moskva [in Russian].
- Kropotkin, V.V. (2000). Dopolnenie k spisku nakhodok rimskikh monet, *Stratum plus* 6: 20-117 [in Russian].
- Kunina, N.Z. (1962). Kerchenskiy klad serebryanykh rymskikh monet. In. V. Gaidukevich (ed.), *Arkheologiya i istoriya Bospora*, Ch. 2. Simferopol': 329–342 [in Russian].
- Kuzemskiy, L.M. (1980). Znakhidki rym's'kykh monet poblyzu s. Maliyivtsi. In. I. Vinokur (ed.), *Tezy dopovidey V-oyi Podil'skoyi istoriko-krayeznavchoyi konferentsiyi*, Kam'yanets'–Podil'skiy: 138 [in Ukrainian].
- Lavrov, V.V. (2003). Gotskie voyny III v. n.e.: rimskoye kul'turnoye vliyanie na vostochnogermanske plemena Severnogo Prichernomor'ya. In. A. Dvornichenko (ed.), *Problemy antichnoy istorii. Sbornik nauchnykh statey k 70-letiu so dnia rozhdeniya prof. E.D.Frolova*, Saint Petersburg: 332–352 [in Russian].
- Minkova, M. (2015). Klad antoninianov i denarijev II–III vv. iz derevni Gledachevo, oblast' Stara Zagora. In. I. Volkov (ed.), *Tezisy dokladov i soobshcheniy XVIII Vserossiyskoy numizmaticheskoy konferentsii*, Moskva: 34–36 [in Russian].
- Mattingly, H., Sydenham, E.A. & Sutherland, C.H.V. (1949). Roman Imperial Coinage, Vol. IV, part III, Gordian III to Uranius Antoninus (238–253), London [in English].
- Moroz, V. and Moroz, V. (2015). Rym's'ki monety u muzeynykh ta pryvatnykh kolektsiyakh, *Arkheologichni studiyi «Mezhybizh»* 4: 143–154 [in Ukrainian].
- Myzgin, K.V. (2008). K voprosu o vremeni postupleniya rimskikh monet v sredu chernyakhovskogo naseleniya, *Visnyk Kharkivs'kogo natsional'nogo universytetu im. V.N. Karazina* 40: 50–63 [in Russian].
- Myzgin, K.V. (2010). K probleme istochnikov postupleniya rimskikh monet k nositelyam chernyakhovskoy kultury. In. O. Petrauskas, R. Shishkin (eds.) *Zbirka tez dopovidey na konferentsiyi «Chernyakhivs'ka kul'tura. Aktual'ni problemy doslidzhen'»*, Kyiv: 56–61 [in Russian].
- Myzgin, K.V. (2017). Trzeciowieczne monety rzymskie we Wshodnim Barbaricum: antoniniany. *Folia numismatica* 31/2. *Supplementum ad Acta Musei Moraviae Scientiae sociales CII / Studie*: 147-158 [in Polish].

- Myzgin K., Perederey A.(2021). A hoard of third century coins (denarii and antoniniani) from Ostapkiivtsi (Ukraine). *Materials from the International Numismatic Symposium "Coin hoards in Southeastern Europe (1st–6th century AD), held in Rousse, Bulgaria, June 20-23, 2019*, Ruse: 314-344.
- Nadvirnyak, O.V., Pogorilets', O.G. & Nadvirnyak, O.O. (2013a). Pro deyaki osoblyvosti obigu ryms'koyi monety i problematyku vynyknenniya ta formuvanniya chernyakhivs'koyi kul'tury v mezhyrichchi Seredn'ogo Podnister'ya i Pivdenного Pobuzhzhya, *Naukovi zapysky z ukrayins'koyi istoriyi* 33a: 11–16 [in Ukrainian].
- Nadvirnyak, O.V., Pogorilets', O.G. & Nadvirnyak, O.O. (2013b). "Mistse numizmatychnykh materialiv v kontseptsiyi ryms'koyi viys'kovoyi prysutnosti v mezhyrichchi Seredn'ogo Dnistra i Pivdenного Bugu", *Arkheologichni studiyi «Mezhybizh»*2: 213–219[in Ukrainian].
- Nadvirnyak, A.V., Pogorilets, O.G. & Nadvirnyak, A.A. (2014). «K voprosu o rimskom voennom prisutstvi i nekotorykh aspektakh vozniknoveniya i formirovaniya chernyakhovskoy kul'tury v mezhdurech'e Srednego Podnestrov'ya i Yuzhnogo Pobuzh'ya», *OIUM: Chernyakhivs'ka kul'tura* 4: 136–150 [in Russian].
- Nadvirniak, O., Pohorilets', O. & Nadvirniak, O. (2016). Kompleks sestertsiiiv z ob'ektu piznorymskoho chasu Perekinka (Balakyri) 2. *Aktualni problemy numizmatyky u systemi spetsialnykh haluzei istorychnoi nauky. Tezy dopovidei IV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii*, Kyiv: 21-23 [in Ukrainian].
- Nadvirniak, O. & Pohorilets', O. (2020). Osoblyvosti elementnoho skladu metalu kompleksu sestertsiiiv z ob'ektu piznorymskoho chasu Perekinka (Balakyri) 2. In. M.Liubychev & K. Myzghin (ed.), *Inter Orientem et Occidentem. Zbirnyk statei do 65-richchia doktora Edmurte Shulttse i 20 richchia Hermano-Slovianskoi arkheolohichnoi ekspedytsii (Ostrogothica-Serie: Bände 3)*. Kharkiv: KhNU im. V. N. Karazina: 317-326 [in Ukrainian].
- Nadvirniak, O. & Pohorilets', O. (2021). Novi znakhidky antoninianiv z ob'ektu piznorymskoho chasu Perekinka (Balakyri) 2. *Arkheolohichni studii «Mezhybizh»* (preparing for printing) [in Ukrainian].
- Panchenko, V.V. (2015). O voyennykh miatezhakh kak odnoy iz prichin porazheniya rimlian v 'Gotskikh' voynakh (na primere sobytii serediny III v. n.e.). In. S. Saprykin (ed.), *Prichernomor'e: istoriya, politika, kul'tura* 16 (5), series A: Antichnost'i srednevekov'e, Sevastopol': 71–74 [in Russian].
- Petrauskas, O.V., Koval, O.A., Pogorilets', O.G. and Nadvirniak, O.V.(2015). *Zvit pro arkheologichni rozvidky v Yarmolynets'komu rayoni (Khmelnys'ka oblast') u 2014 r.*, Kyiv. [in Ukrainian].
- Pioro, I.S. & Gertsen, A.G. (1974). Klad antoninianov iz s. Dolinnoe Krymskoy oblasti, *Numizmatika i sfragistika* 5: 81–90 [in Russian].

- Pohorelec, O. & Nadvirnjak, A. (2010). Súbor rímskych mincí z 3 storočia n l..zo sídliska černjachovskej kultúry Pereginca (Balakiri) – 2 v hornom toku rieky Južny Bug (Ukrajina). In. Z. Šustek (ed.), *Peniaze a ich miesto v dejinách spoločnosti*. Medzinárodné numizmatické sympóziu – Súhrny referátov, Kremnica: 20–21 [in Slovak].
- Rozumenko, Y.G. (1982). Klad antoninianov iz Bolgradskogo rayona. In. V. Yanin (ed.), *Numizmatika antichnogo Prichernomor'ya*, Kiev: 135–137 [in Russian].
- Shostopal, A.V. (2007). *Skarby Cherkashchyny*, Cherkasy [in Ukrainian].
- Sitsins'kiy, Ye. (2000). Starodavni plemena y narody na Podilli za istorychnykh chasiv pered zasnuvannyam Kyyivs'koyi derzhavy, *Pam'yatky Ukrayiny* 3–4: 46–57 [in Ukrainian].
- Sidorenko, A.V. (2009). Klad rimskikh denariiev iz okrainy s. Repino Bakhchisarayskogo rayona, *Materialy po istorii i etnografii Tavriki* 15: 534–549 [in Russian].
- STROTSEN', B.S. (2009). *Zvit pro arkheologichni rozvidky na terytoriyi Khmel'nytskoyi oblasti u 2008 r.*, Ternopil'
- Symonovich, E.A. (1955). O datirovke poseleniy pervykh vekov nashey ery v Luke Vrublevetskoy, *Kratkiye soobshcheniya Instituta istorii material'noy kul'tury AN SSSR* 57: 23–32 [in Russian].
- Tikhanova, M.A. (1970). Eshchë raz k voprosu proiskhozhdeniya chernyakhovskoy kul'tury, *Kratkiye soobshcheniya Instituta arkheologii Akademii nauk SSSR* 121: 89–93 [in Russian].
- Vojvoda, M. & Srndaković, A. (2015). Ostava denara i antoninijana iz sela Sikirica kod Paraćina (Sikirica III), *Numizmatičar* 33: 31-88 [in Serbian].
- Vojvoda, M. & Borić-Bresković, B. (2016). A hoard of denarii and antoniniani from the village of Sikirica near Paraćin (Sikirica I), *Numizmatičar* 34: 7-101 [in English].
- Vojvoda M. & Redzić S. (2020). Roman coins hoards of the third century AD found on the territory of Moesia Superior? And Serbian Part of Dalmatia and Pannonia Inferior the reasons for their burial. *Jornal of Ancient History and Arhaeology* 7:531-554. [in English].
- Vinokur, I.S. (1970a). Volyno-Podol'skoe pogranich'e – odin iz raionov formirovaniya chernyakhovskoy kul'tury, *Kratkiye soobshcheniya Instituta arkheologii Akademii nauk SSSR* 121: 27–32 [in Russian].
- Vinokur, I.S. (1970b). Chernyahivs'ki mogyl'nyky v mezhyrichchi Dnistra ta Pivdenного Bugu. In. I. Vinokur (ed.), *Materialy III Podil'skoyi istoryko-krayeznavchoyi konferenciyi*, L'viv: 113–116 [in Ukrainian].
- Vinokur, I.S. (1979). Ruzhychanskiy mogyl'nyk. In. E. Symonovich (ed.), *Mogyl'niki chernyakhovskoy kul'tury*, Moskva: 112–135 [in Russian].

- Vinokur, I.S. (1988). Slavyane Lesostepy (ot rubezha do tret'ey chetverty I tys. n.e.). In. B. Rybakov (ed.), *Trudy V Mezhdunarodnogo kongressa arkheologov-slavistov*, vol. 4, Kiev: 18–22 [in Russian].
- Yanin, V.L. (2009). *Denezhno-vesovye sistemy domongol'skoy Rusi i ocherki istorii denezhnoy sistemy srednevekovogo Novgoroda*, Moskva [in Russian].

Каталоги

RIC = Mattingly, H.A. - Sydenham, E.A. – Sutherland, C.H.V. *The Roman Imperial Coinage*. Vol. 4, part 3. *Gordian III – Uranius Antoninus*. London 1949. RSC = Seaby B.A. *Roman Silver Coins*. Vol. 4. *Gordian III – Postumus*. London 1982.

Додаток 1.

Розподіл по емітентах монет комплексу антонініанів з об'єкта пізньоримського часу Перегінка (Балакирі) 2

№	Емітент	Кількість	%
1	Гордіан III (238-244)	13	29.51
2	Філіпп I (244-249):	16	36.32
	зокрема, для Отацілії Севери(244-249)	1	2.27
	зокрема, для Філіппа II (247-249)	1	2.27
3	Траян Децій(249-251):	13	29.51
	– зокрема, для Гереннії Етрусцилли (249-251)	3	6.81
	– консекраційний випуск серії «DIVO» (250-251):	1	2.27
	«DIVO VESPASIANO»	1	2.27
	– консекраційний випуск серії «DIVO» (250-251)		
	«DIVO COMMODO»		
4	Требоніан Гал (251-253)	1	2.27
5	Волузіан (251-253)	1	2.27
	Всього:	44	

Каталог монет комплексу антонініанів з об'єкта пізньоримського часу
 Перегінка (Балакирі) 2¹
 Гордіан III (238-244)

1. Obv.: IMP CAES MAN T GORDIANVS AVG, драпірований бюст Гордіана III в кірасі і променевій короні, вправо. Rv.: IOVI CONCERVATORI, Юпітер стоїть вліво, тримає блискавку і скипетр; зліва, біля ніг, – маленька фігура Гордіана. Дата випуску: 238-239 рр. Місце випуску: Рим. Вага: 3,28 г. Діаметр: 22 x 22,6 мм. Стан: добрий (А 2). Тип: RIC 2; RSC 105. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1219.

2. Obv.: IMP CAES MAN T GORDIANVS AVG, драпірований бюст Гордіана III у променевій короні, вправо. Rv.: PROVIDENTIA AVG, Провіденція стоїть вліво, тримає кулю і скипетр. Дата випуску: 238 р. Місце випуску: Рим. Вага: 2,33 г. Діаметр: 22,6 x 20,7 мм. Стан: добрий (А 2). Тип: RIC 4; RSC 302. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1228.

3. Obv.: IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG, драпірований бюст Гордіана III у променевій короні, вправо. Rv.: AETERNITATI AVG, Сол стоїть прямо, голова – вліво, права рука піднята, в лівій – куля. Дата випуску: 238-244 рр. Місце випуску: Рим. Вага: 2,91 г. Діаметр: 22,6 x 22,3 мм. Стан: добрий (А 2), сліди бронзових окислів. Тип: RIC 82; RSC 41. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1225.

4. Obv.: IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG, драпірований бюст Гордіана III у променевій короні, вправо. Rv.: IOVI STATORI, Юпітер стоїть прямо, голова – вправо, у лівій руці тримає скипетр. Дата випуску: 238-244 рр. Місце випуску: Рим. Вага: 4,54 г. Діаметр: 21,4 x 21,2 мм. Стан: добрий (А 2), сліди бронзових окислів. Тип: RIC 85; RSC 115. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1220.

¹ При атрибуванні монет комплексу використано інформаційну базу ресурсу <http://www.wildwinds.com/coins/ric/i.html> з посиланнями на: RIC = Mattingly, H.A. - Sydenham, E.A. – Sutherland, C.H.V. *The Roman Imperial Coinage*. Vol. 4, part 3. *Gordian III – Uranius Antoninus*. London 1949. RSC = Seaby B.A. *Roman Silver Coins*. Vol. 4. *Gordian III – Postumus*. London 1982.

У даній версії каталогу нумерація монет відкорегована у зв'язку із внесенням даних по нововиявлених монетах і відрізняється від нумерації в каталогові в Nadvirniak, O. – Pogorilets O. – Nadvirniak O. (2016). *An Assemblage of Antoniniani from the Late Roman Site of Pereginka (Balakiri) 2. Notae Numismaticae / Zapiski Numizmatyczne XI*: 205-211.

5. Obv.: IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG, драпірований бюст Гордіана III у променевій короні, вправо. Rv.: PM TR P III COS II PP; Гордіан у військових обладунках, стоїть вправо, тримає спис і кулю. Дата випуску: 238-244 рр. Місце випуску: Рим. Вага: 3,59 г. Діаметр: 22,7 x 20,7 мм. Стан: добрий (А 2). Тип: RIC 92; RSC 253. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1227.

6. Obv.: IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG, драпірований бюст Гордіана III у променевій короні, вправо. Rv.: VIRTVTI AVGVSTI, Геркулес стоїть вправо, опирається на булаву. Дата випуску: 241-243 рр. Місце випуску: Рим. Вага: 3,1 г. Діаметр: 21,5 x 22,5 мм. Стан: добрий (А 2), сліди бронзових окислів. Тип: RIC 95; RSC 404. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1229.

7. Obv.: IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG, драпірований бюст Гордіана III у променевій короні, вправо. Rv.: VIRTVTI AVGVSTI, Геркулес стоїть вправо, опирається на булаву. Дата випуску: 241-243 рр. Місце випуску: Рим. Вага: 3,55 г. Діаметр: 22,2 x 21,1 мм. Стан: добрий (А 2). Тип: RIC 95; RSC 404. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1230.

8. Obv.: IMP GOR[DIANVS PIVS FEL AVG], драпірований бюст Гордіана III у променевій короні, вправо. Rv.: VIRTVTI A [VGVSTI], Геркулес стоїть вправо, опирається на булаву. Дата випуску: 241-243 рр. Місце випуску: Рим. Вага: 2,37 г. Діаметр: 22,6 x 22 мм. Стан: добрий (А 2), монета – фрагментована (збереглося 5/6). Тип: RIC 95; RSC 404. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1820.

9. Obv.: IMP GOR[DIANVS PIVS FEL AVG], драпірований бюст Гордіана III у променевій короні, вправо. Rv.: [FELICITAS TE] MPORVM; Феліцитас стоїть вліво, тримає кадуцей і ріг достатку. Дата випуску: 243 р. Місце випуску: Рим. Вага: 0,56 г. Діаметр: 17,9 x 9,4 мм. Стан: задовільний (А 3), монета фрагментована (збереглося 1/4). Тип: RIC 142; RSC 81. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1361.

10. Obv.: IMP G[ORD]IANVS PIVS FEL AVG], драпірований бюст Гордіана III у променевій короні, вправо. Rv.: MARS P[ROPUG]; Марс, у шоломі, військовому обладунку прямує праворуч. Дата випуску: 243-244 рр. Місце випуску: Рим. Вага: 0,57 г. Діаметр: 16 x 9 мм. Стан: задовільний (А 3), сліди бронзових окислів, монета фрагментована (збереглося 1/8). Тип: RIC 145; RSC 81. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1821.

11. Obv.: IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG, драпірований бюст Гордіана III у променевій короні, вправо. Rv.: ORIENS AVG, Сол стоїть прямо, голова вліво, права рука піднята, в лівій – тримає кулю. Дата випуску: 243-244 рр. Місце випуску: Антіохія. Вага: 3,15 г. Діаметр: 23 x 21,4 мм. Стан: добрий (А 2), сліди бронзових окислів. Тип: RIC 213; RSC 167. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1224.

12. Obv.: IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG, драпірований бюст Гордіана III у променевій короні, вправо. Rv.: ORIENS AVG; Сол стоїть прямо, голова вліво, права рука піднята, в лівій – тримає кулю. Дата випуску: 243-244 рр. Місце випуску: Антіохія. Вага: 4,43 г. Діаметр: 23,7 x 21,7 мм. Стан: задовільний (А 3), сліди бронзових окислів, поверхня корродована. Тип: RIC 213; RSC 167. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1223.

13. Obv.: IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG, драпірований бюст Гордіана III у променевій короні, вправо. Rv.: PAX AVGVSTI; Пакс стоїть вліво, тримає гілку і скіпетр. Дата випуску: 243-244 рр. Місце випуску: Антіохія. Вага: 3,37г. Діаметр: 23,1 x 21,4 мм. Стан: добрий (А 2). Тип: RIC 215; RSC 178. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1226.

Філіпп I (244-249)

14. Obv.: IMP PHILIPPVS AVG, драпірований бюст Філіппа I у променевій короні, вправо. Rv.: SAECVLARES AVGG, вовчиця стоїть вліво, годує двох немовлят (Ромула і Рема); П в обрізі. Дата випуску: 248 р. Місце випуску: Рим. Вага: 2,29 г. Діаметр: 23,5 x 21,2 мм. Стан: добрий (А 2). Тип: RIC 15; RSC 178. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1239.

15. Obv.: IMP PHILIPPVS AVG, драпірований бюст Філіппа I у променевій короні, вправо. Rv.: SAECVLARES AVGG, олень (або лось) йде вправо. Дата випуску: 248 р. Місце випуску: Рим. Вага: 2,84 г. Діаметр: 23,3 x 23,1 мм. Стан: добрий (А 2). Тип: RIC 19; RSC 182. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1240.

16. Obv.: IMP PHILIPPVS AVG, драпірований бюст Філіппа I у променевій короні, вправо. Rv.: SAECVLVM NOVVM, шестиколонний храм зі статуєю Роми, яка стоїть прямо. Дата випуску: 249 р. Місце випуску: Рим. Вага: 3,03 г. Діаметр: 23,2 x 21,5 мм. Стан: добрий (А 2). Тип: RIC 25b. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1238.

17. Obv.: IMP MIV L PHILIPPVS AVG, драпірований бюст Філіппа I у променевій короні, вправо. Rv.: AEQVITAS AVGG, Еквітас стоїть вліво, тримає ваги і ріг достатку. Дата випуску: 246-247 рр. Місце випуску: Рим. Вага: 2,58 г. Діаметр: 22,5 x 19,6 мм. Стан: добрий (А 2). Тип: RIC 27b; RSC 9. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1231.

18. Obv.: IMP MIV L PHILIPPVS AVG, драпірований бюст Філіппа I у променевій короні, вправо. Rv.: AEQVITAS AVGG, Еквітас стоїть вліво, тримає ваги і ріг достатку. Дата випуску: 246 – 247 рр. Місце випуску: Рим. Вага: 2,71 г. Діаметр: 22,3 x 21,5 мм. Стан: добрий (А 2). Тип: RIC 27b; RSC 9. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1232.

19. Obv.: IMP MIV L PHILIPPVS AVG, драпірований бюст Філіппа I у променевій короні, вправо. Rv.: ANNONA AVGG, Аннона стоїть вліво, тримає в'язанку колосків і ріг достатку. Дата випуску: 244-249 рр. Місце випуску: Рим. Вага: 3,73 г. Діаметр: 21,7 x 21,6 мм. Стан: добрий (А 2), сліди бронзових окислів. Тип: RIC 28c; RSC 25. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1233.

20. Obv.: IMP MIV L PHILIPPVS AVG, драпірований бюст Філіппа I у променевій короні вправо. Rv.: LIBERALITAS AVGG. II, Лібералітас стоїть вліво, тримає абаку і ріг достатку. Дата випуску: 245 р. Місце випуску: Рим. Вага: 2,90 г. Діаметр: 22,7 x 21 мм. Стан: добрий (А 2). Тип: RIC 38b; RSC 87. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1234.

21. Obv.: IMP MIV L PHILIPPVS AVG, драпірований бюст Філіппа I у променевій короні, вправо. Rv.: PAX AETERNA; Пакс стоїть вліво, тримає оливкову гілку і скипетр. Дата випуску: 244 р. Місце випуску: Рим. Вага: 2,14г. Діаметр: 21,2 x 23,1 мм. Стан: задовільний; монета розколота. Тип: RIC 42; RSC 109. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1363.

22. Obv.: [IMP MIV L P]HILIPPVS AVG, драпірований бюст Філіппа I у променевій короні, вправо. Rv.: ROMAЕ A[ETERNAE]; Рома сидить вліво, у правій протягнутій руці тримає Вікторію, в лівій – скіпетр, біля ніг – жертвник. Дата випуску: 244-247 рр. Місце випуску: Рим. Вага: 1,44 г. Діаметр: 23,0 x 14,1 мм. Стан: задовільний, монета фрагментована (збереглося біля ½). Тип: RIC 45; RSC 170. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1364.

23. Obv.: IMP MIV L PHILIPPVS AVG, драпірований бюст Філіппа I у променевій короні, вправо. Rv: VICTORIA AVG; Вікторія йде вліво, тримає вінок і пальмову гілку. Дата випуску: 244 р. Місце випуску: Рим. Вага: 3,88 г. Діаметр: 24,1 x 21,7 мм. Стан: добрий (А 2), сліди бронзових окислів. Тип: RIC 50; RSC 231. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1241.

24. Obv.: IMP MIV L PHILIPPVS AVG, драпірований бюст Філіппа I у променевій короні, вправо. Rv.: PM TR P III COS II PP, Феліцитас стоїть вліво, тримає кадуцей і ріг достатку. Дата випуску: 247 р. Місце випуску: Антіохія. Вага: 2,24 г. Діаметр: 21,6 x 21,8 мм. Стан: добрий (А 2). Тип: RIC 76а. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1236.

25. Obv.: IMP MIV L PHILIPPVS AVG, драпірований бюст Філіппа I у променевій короні, вправо. Rv.: PM TR P III COS II PP, Феліцитас стоїть вліво, тримає кадуцей і ріг достатку. Дата випуску: 247 р. Місце випуску: Антіохія. Вага: 2,92 г. Діаметр: 22,7 x 21,7 мм. Стан: добрий (А 2). Тип: RIC 76а. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1235.

26. Obv.: IMP MIV L PHILIP[PVS AVG], драпірований бюст Філіппа I у променевій короні, вправо. Rv.: ROMAЕ A [ETERNAE], Рома сидить на щиті вліво, у правій руці тримає Вікторію, лівою – опирається на скіпетр. Дата випуску: 244-249 рр. Місце випуску: Рим. Вага: 2,38 г. Діаметр: 24,0 x 20,1 мм. Стан: задовільний, монета фрагментована (збереглося 2/3). Тип: RIC 106а; RSC 165. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1364.

27. Obv.: IMP MIV L PHILIPPVS AVG, драпірований бюст Філіппа I у променевій короні, вправо. Rv.: ROMAЕ AETERNAE; Рома сидить на щиті вліво, у правій руці тримає Вікторію, лівою – опирається на скіпетр. Дата випуску: 244-249 рр. Місце випуску: Рим. Вага: 3,41 г. Діаметр: 23,7 x 22,3 мм. Стан: задовільний. Тип: RIC 106а; RSC 165. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1237.

Філіпп І: для Отацилії Севери (244-249)

28. Obv.: OTACIL SEVERA AVG, бюст Отацилії Севери в діадемі, вправо, півмісяць під бюстом. Rv.: PIETAS AVGG, Піетас стоїть вліво із піднятою рукою над вівтарем, в лівій руці – коробка з пахошами. Дата випуску: 248 р. Місце випуску: Рим. Вага: 2,97 г. Діаметр: 23 x 22,4 мм. Стан: добрий (А 2), сліди бронзових окислів. Тип: RIC115; RSC 39. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1242.

Філіпп І: для Філіппа ІІ (247-249)

29. Obv.: M IVL PHILIPPVS CAES, драпирований бюст Філіппа ІІ у променевій короні, вправо. Rv.: PRINCIPI IVVENT, Філіпп ІІ стоїть вліво, тримає скіпетр і кулю. Дата випуску: 247 р. Місце випуску: Рим. Вага: 4,15 г. Діаметр: 23 x 21,3 мм. Стан: добрий (А 2), сліди бронзових окислів. Тип: RIC 219; RSC 57. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1241.

Траян Децій (249-251)

30. Obv.: IMP C M Q TRAIANVS DECIVS AVG, бюст Траяна Деція в кірасі і променевій короні, вправо. Rv.: ADVENTVS AVG, Децій верхи на коневі, що прямує вліво, права рука піднята, в лівій руці – скіпетр. Дата випуску: 249-250 рр. Місце випуску: Рим. Вага: 3,14 г. Діаметр: 22,6 x 22 мм. Стан: добрий (А 2). Тип: RIC 11b; RSC 4. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1244.

31. Obv.: IMP C M Q TRAIANVS DECIVS AVG, бюст Траяна Деція в кірасі і променевій короні, вправо. Rv.: ADVENTVS AVG, Децій верхи на коневі, що прямує вліво, права рука піднята, в лівій руці – скіпетр. Дата випуску: 249-250 рр. Місце випуску: Рим. Вага: 2,47 г. Діаметр: 23,2 x 22,4 мм. Стан: добрий (А 2), сліди бронзових окислів. Тип: RIC 11b; RSC 4. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1245.

32. Obv.: IMP S M Q TRAIANVS DECIVS AVG, бюст Траяна Деція в кірасі і променевій короні, вправо. Rv.: ADVENTVS AVG, Децій верхи на коневі, що прямує вліво, права рука піднята, в лівій руці – скіпетр. Дата випуску: 249-250 рр. Місце випуску: Рим. Вага: 2,39 г. Діаметр: 24 x 23 мм. Стан: добрий (А 2). Тип: RIC 11b; RSC 4. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1822.

33. Obv.: IMP S M Q TRAIANVS DECIVS AVG, бюст Траяна Деція в кірасі і променевій короні, вправо. Rv.: GENIVS EXERC ILLYRICIANI, Геній стоїть вліво, тримає патеру і ріг достатку. Дата випуску: 249 р. Місце випуску: Рим. Вага: 2,58 г. Діаметр: 22 x 21,2 мм. Стан: добрий (А 2). Тип: RIC 16c; RSC 49. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1246.

34. Obv.: IMP S M Q TRAIANVS DECIVS AVG, бюст Траяна Деція в кірасі і променевій короні, вправо. Rv.: PANNONIAE, дві Паннонії стоять прямо, голови повернуті у протилежні боки, праві руки підняті, тримають штандарти. Дата випуску: 249-251 рр. Місце випуску: Рим. Вага: 3,59 г. Діаметр: 22,7 x 21,3 мм. Стан: добрий (А 2), сліди бронзових окислів. Тип: RIC 21b, RSC 81. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1247.

35. Obv.: IMP S M Q TRAIANVS DECIVS AVG, бюст Траяна Деція в кірасі і променевій короні, вправо. Rv.: VICTORIA AVG, Вікторія йде вліво, у правій піднятій руці тримає вінок, у лівій – пальмову гілку. Дата випуску: 249 р. Місце випуску: Рим. Вага: 2,77 г. Діаметр: 22,4 x 21,5 мм. Стан: добрий (А 2). Тип: RIC 29c. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1248.

36. Obv.: IMP S M Q TRAIANVS DECIVS AVG, бюст Траяна Деція в кірасі і променевій короні, вправо. Rv.: VICTORIA AVG, Вікторія йде вліво, у правій піднятій руці тримає вінок, у лівій – пальмова гілка. Дата випуску: 249 р. Місце випуску: Рим. Вага: 3,37 г. Діаметр: 23,7 x 21,2 мм. Стан: добрий (А 2). Тип: RIC 29c. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1249.

37. Obv.: [IMP. S M Q TRA] IANVS DECIVS AVG, бюст Траяна Деція в кірасі і променевій короні, вправо. Rv.: [VICTOR] IA AVG, Вікторія йде вліво, у правій піднятій руці тримає вінок, у лівій – пальмова гілка. Дата випуску: 249 р. Місце випуску: Рим. Вага: 1,75 г. Діаметр: 20,4 x 18,1 мм. Стан: задовільний (А 3), монета фрагментована (збереглася 1/2). Тип: RIC 29c. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1365.

38. Obv.: DIVO VESPASIANO, бюст Веспасіана у променевій короні, вправо. Rv.: CONCECRATIO, орел з опущеними крилами, голова повернута вліво. Дата випуску: 250-251 р. Місце випуску: Медіоланум (у RIC). Вага: 3,5 г. Діаметр: 22,6 x 22,3 мм. Стан: незадовільний (А 4), монета із сильними слідами корозії та бронзових окислів. Тип: RIC 79 [Decius]; RSC 651. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1222.

39. Obv.: DIVO COMMODO, бюст Коммода у променевій короні, вправо. Rv.: CONCECRATIO, палаючий жертвник. Дата випуску: 249-251 рр. Місце випуску: Медіоланум (у RIC). Вага: 2,37 г. Діаметр: 22,1 x 19,7 мм. Стан: добрий (А 2). Тип: RIC 94 [Decius]; RSC 1010. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1221.

Траян Децій: для Гереннії Етрусцилли (249-251)

40. Obv.: HER. ETRVSCILLA AVG, драпірований бюст Гереннії Етрусцилли в діадемі, вправо. Rv.: FECVNDITAS AVG, Фекундіта стоїть вліво, тримає ріг достатку, біля ніг – дитина. Дата випуску: 250-251 рр. Місце випуску: Рим. Вага: 3,25 г. Діаметр: 21,3 x 20,7 мм. Стан: добрий (А 2), сліди бронзових окислів. Тип: RIC 55b, RSC 8. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1250.

41. Obv.: HER. ETRVSCILLA AVG, драпірований бюст Гереннії Етрусцилли в діадемі у формі напівмісяця, вправо. Rv.: PVDICITIA AVG, Пудіцитія сидить управо зі скіпетром у руці, підтримує вуаль на обличчі. Дата випуску: 249-251 рр. Місце випуску: Рим. Вага: 2,6 г. Діаметр: 22,5 x 21,1 мм. Стан: добрий (А 2). Тип: RIC 59b, RSC 19. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1251.

42. Obv.: HER. ETRVSCILLA AVG, драпірований бюст Гереннії Етрусцилли в діадемі у формі півмісяця, вправо. Rv.: PVDICITIA AVG, Пудіцитія сидить управо зі скіпетром у руці, підтримує вуаль на обличчі. Дата випуску: 249-251 рр. Місце випуску: Рим. Вага: 3,49 г. Діаметр: 22 x 19,7 мм. Стан: незадовільний (А 4), монета зі значними слідами корозії та бронзових окислів. Тип: RIC 59b, RSC 19. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1252.

Требоніан Гал (251-253)

43. Обв.: IMP CAES VI. TREB GALLVS AVG, драпірований бюст Требоніана Гала у променевій короні, вправо. Рv.: PIETAS AVGG, Піетас стоїть вліво, руки підняті. Дата випуску: 251-253 рр. Місце випуску: Рим. Вага: 2,97 г. Діаметр: 22 x 21,1 мм. Стан: добрий (А 2), сліди бронзових окислів. Тип: RIC 41. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1253.

Волузіан (251-253)

44. Обв.: IMP CAES VI VOLVSIANO AVG, драпірований бюст Волузіана у променевій короні, вправо. Рv.: PAX AVGG, Пакс стоїть вліво, тримає скіпетр і пальмову гілку. Дата випуску: 251-253 рр. Місце випуску: Рим. Вага: 2,98 г. Діаметр: 21,6 x 20,5 мм. Стан: добрий (А 2). Тип: RIC 179; RSC 70. Інвентарний номер у фондах ДІКЗ «Межибіж» – Нм 1254.

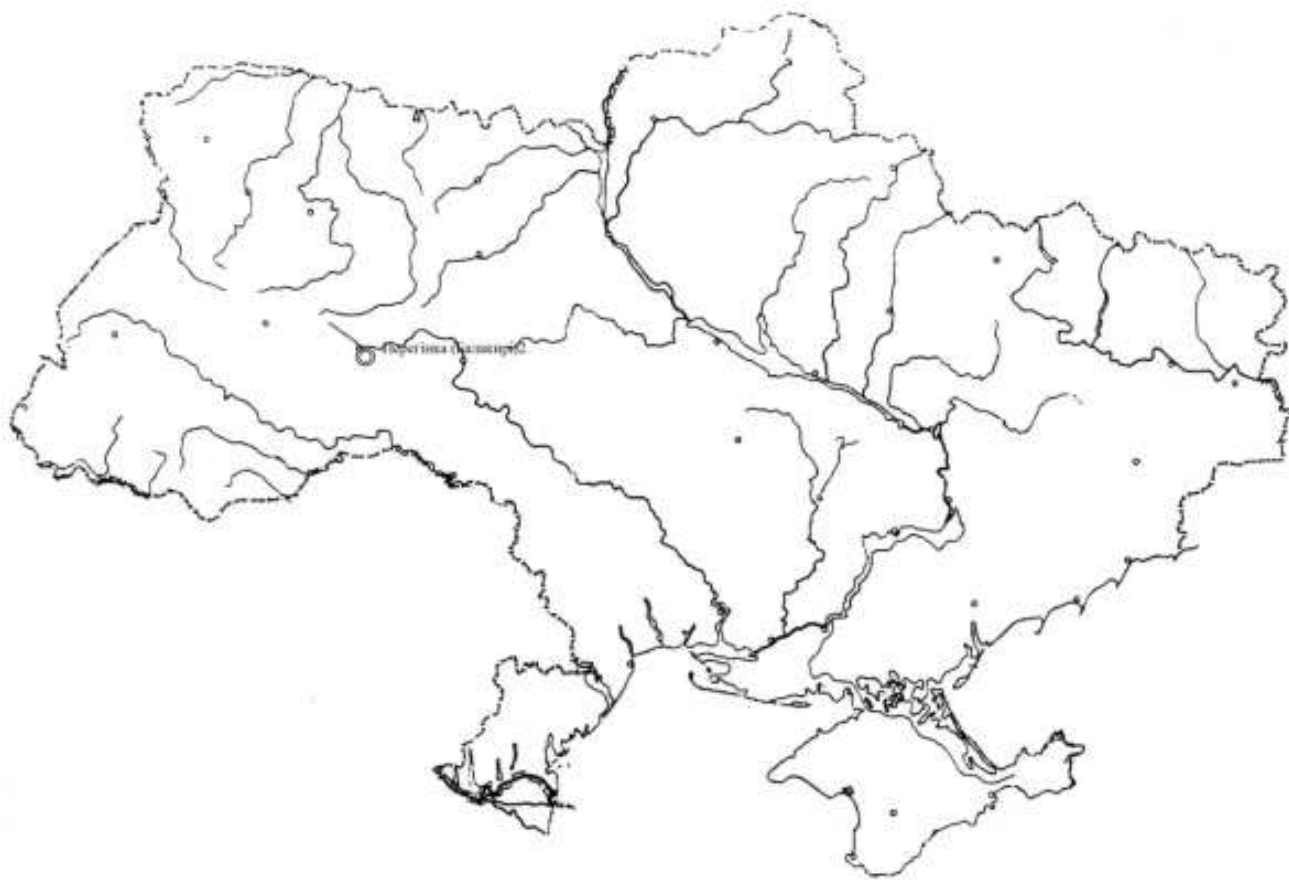
Додаток 3

Вагові характеристики монет комплексу антонініанів з об'єкта пізньоримського часу Перегінка (Балакирі) 2

№ за каталогом	Вага	Примітки
№1	3.28	
№2	2.33	
№3	2.91	
№4	4.54	
№5	3.59	
№6	3.1	
№7	3.55	
№8	2.37	Монета фрагментована
№9	0.56	Монета фрагментована
№10	0.57	Монета фрагментована
№11	3.15	
№12	4.43	
№13	3.37	
№14	2.29	
№15	2.84	
№16	3.03	
№17	2.58	
№18	2.71	
№19	3.73	
№20	2.90	
№21	2.14	Монета розколота
№22	1.44	Монета фрагментована
№23	3.88	
№24	2.24	

№25	2.29	
№26	2.38	Монета фрагментована
№27	3.41	
№28	2.97	
№29	4.15	
№30	3.14	
№31	2.47	
№32	2.39	
№33	2.58	
№34	3.59	
№35	2.77	
№36	3.37	
№37	1.75	Монета фрагментована
№38	3.5	
№39	2.37	
№40	3.25	
№41	2.6	
№42	3.49	
№43	2.97	
№44	2.98	
Загальна вага:	126.57	

Додаток 4

Карта-схема локалізації об'єкта Перегінка (Балакирі) 2